

TEHNIKAÜLIKOO LA

Kus on komsomoli koht?

ELKNÜ TTÜ Komitee oma lahtisel koosolekul 10. novembril 1989. a., kuulanud ära ELKNÜ TTÜ Komitee sekretäri I. Paplavskise informatsiooni, ettekande ning vastused esitatud küsimustele, otsustas:

1. Võtta teadmiseks ELKNÜ Tallinna Oktoobri rajooni-organisatsiooni konverentsil 26. oktoobril 1989. a. toimunud valimiste tulemused, mille kohaselt ELKNÜ XXI kongressi delegaatideks on valitud ELKNÜ TTÜ Komitee liikmed J. Hiie, V. Kuk ja I. Paplavskis.
2. Tunnistada ELKNÜ TTÜ organisatsiooni tegevus amendunuks.
3. Lõpetada ELKNÜ TTÜ organisatsiooni tegevus ja lugeda organisatsioon likvideerituks seisuga 31. detsember 1989. a.
4. Perioodil kuni 31. detsembrini 1989. a. viia läbi organisatsiooni likvideerimiseks vajalikud toimingud sh. ÜLKNÜ-sse jääda soovijate ümberregistreerimine.
5. Pikendada ELKNÜ TTÜ Komitee sekretariaadi (sekretäri ja 3 asesekretäri) volitusi 31. detsembrini 1989. a., andes talle ELKNÜ TTÜ Komitee õigused.
6. Lugeda ELKNÜ TTÜ Komitee volitused käesoleva koosolekuga lõppenuks.

IVAR PAPLAVSKIS
ELKNÜ TTÜ Komitee sekretär

MÕNI SÕNA TAUSTAKS

Esitaks — ca 80% TTÜs arvel olevatest kommunistlikest noortest võiks kehtiva ÜLKNÜ põhikirja kohaselt päevapealt komsomolist välja heita — liikmemaksu pikaajalise tasumatajätmise tõttu. Ausalt öeldes, põhjendused on siin liigsed. Komsomoliorganisatsiooni seisund on üldtuntud, iga kandi pealt lahatud ja hinnatud — ELKNÜ TTÜ organisatsiooni seisund ei ole siin mingiks erandiks. Ilmestuseks — 10. novembril 1989 võttis ELKNÜ TTÜ Komitee liikmete kõrval komitee lahtisest koosolekust osa... kaks vabatahtlikku.

Täpse vastuse küsimusele, millised on organisatsiooni likvideerimiseks vajalikud toimingud, samuti kuidas toimub ÜLKNÜ-sse jääda soovijate ümberregistreerimine, saab anda alles pärast ELKNÜ XXI kongressi, mis toimub 24.–25. novembril. Võib-olla tekib pärast seda ELKNÜ baasil veel mingisuguseid ühinguid või organisatsioone, kuhu praegused komnoored saavad ennast ümber registreerida. Kes teab. Igatahes olgu öeldud, et käesoleva otsusega ei võeta ühelki TTÜ üliõpilaselt ära õigust ega võimalust leninlik-kommunistlikku maailmavaate baasil ühe või teise organisatsiooni-ga ühinemiseks. Konstateerime vaid tõika, et ELKNÜ TTÜ

Komitee senine koht TTÜ struktuuris on aegunud. Ükski poliitiline organisatsioon ei saa pretendeerida eriseisundile akadeemilises õppeasutuses, nagu ei saa ka kedagi poliitiliste vaadete pärast pidada kellestki teisest paremaks või halvemaks. Eelseisval ülemineku perioodil peavadki need noored, kes komsomoliorganisatsiooniga on ühinenud vabatahtlikult, ideeliste veendumuste põhjal, saama võimaluse teises, loodetavasti loomulikumas vormis, oma tegevust jätkata.

Kuna valdavad enamuse ELKNÜ TTÜ Komitees arvestuskaarti omavatest üliõpilastest (s.h. ka komitee liikmed ise) on komsomoli sattunud kõikvõimalikel muudel põhjustel, siis on see viinud oma nimetusel poliitilise organisatsiooni mandumiseni ning tinginud lõppkokkuvõttes olukorra, mille me käesoleva otsusega fikseerisime ka vormiliselt.

IVAR PAPLAVSKIS
ELKNÜ TTÜ Komitee sekretär

mainitud detsembrialguse ajalehes. See oleks kindlasti huvitav.

Laskmata end vahepalast oluliselt häirida, asus koosoleku juhataja U. Vallner päeva-koorra järgmise punkti juurde: JUHATUSE VALIMINE — nii mõnigi pettus, oli rahulolematu või hämmastunud, ei tea ju, kas lõpptulemuse määrasid kandidaadi enesetuvustuseks öeldud sõnad, tema sõprade hulk auditooriumis või hoopis mingid kolmandad põhjused. Valimine toimus igale konkreetsele kohale eraldi keskmiselt kahe kuni nelja pretendendi seast. Esitatute ja osalejate hulgas oli teisigi, kellede kohta oma kaheaastase meie-maja-kogemuse põhjal võin öelda, et nad on tahtnud ja suutnud õppetöö, teaduses, spordis ja mujalgi teha rohkem ja paremini kui muga-vaks äraelamiseks nõutakse, seepärast ei julge kinnitada, et äsjavalitud juhatusse koosseis on ainuvõimalik. Kindlasti on see aga üks parima-

TTÜ Üliõpilasliitu on praegu registreerunud 70 tudengit. Kindlasti oleks kõigile tuleviku jaoks huvitav ja kasulik teada saada meie pesaegu viietuhandilise üliõpilaskonna teistegi esindajate arvamusi. Loomulik, et üliõpilasliit praegusel kujul ei saa olla ainuke ja täiuslik organisatsioon üliõpilaste jaoks, kuid eelneva seitsmekuulise tegevusega on ta tõestanud oma elujõudu ega vaja kaitsekõnet, millele minu artikkel ei pretendeerigi.

Kõike eelnevat arvestades oleks mul hea meel, kui ÜLi juhatus saaks palju kirju erinevate arvamustega ja ettepanekutega võtmaks ära võimalust pidada õigeks Sulevi repüüki: «Consensus valitset surnuaial»

● Kas esimeheks valimine üllatas Sind?

Jah. Ausalt öeldes olin arvamusel, et kohalolijad, teades minu suurt hõivatust, mind kandidaadiks ei esita.

● Miks siiski nõustusid? Tundsin, et pole aus alt ära

KAS TTÜ ÜLIÕPILASLIIT ON OLEMAS?

Äsja naasnuna meie kõrgkooli üliõpilasliidu koosolekult vastan — ON KÜLL, kuigi Aare Kasemets oma kirjutises «EPA üliõpilaste Liit — milleks?» (PA 19. okt. 1989) väidab vastupidist: «Haeskas oli jutuks, et esimesed katsed on läbi kukkunud TPedIs ja TTÜs, alles kujunemisjärgus on üliõpilaseenamust esindava foorumi teke TUs...». Suhtudes sümpaatiaga artikli autorisse, tahaks siiski öelda — on igati kena, kui inimesed omavad isiklikku arvamust, kuid ehk ei oleks vaja kuulutada seda objektiivse tööna.

Juba nädalapäevad tagasi sain kutse osaleda 13. novembril külalisena tehnikaukooli üliõpilasliidu teisel koosolekul, (esimene, asutamiskoosolek, toimus 11. aprillil k.a.). Kohale jõudes üllatusin osavõtjate rohkusest ja aktiivsusest, mis tunduvalt erines kevadistest meeleoludest. Koosolek algas ÜLi kaasesimehe IVAR PAPLAVSKISE aruandega tehtud tööst, ületatud ja veel eesseisvatel raskustel. Meie ajalehe 1. detsembril ilmuvast üliõpilasnumbrist on teil võimalus lugeda kõigest sellest üksikasjalikumalt, samas leiata ka järgmise esineja, kaasesimehe URMO VALLNERI sõnavõtu üliõpilasliidu laienevatest välissuhetest.

Natuke aega peale seda kui oli vastu võetud otsus, et üliõpilasliidu tegevus väärib jätkamist ja arutlusele tulid uue juhatusse valimised, lahkus grupp kohalviibijaid aplausi saatel koosolekult. Peaegu nagu Ülemnõukogus! Suure osa äraminejaist moodustasid korporandid, kellel on ÜLi tegevuse suhtes ilmselt eelarvamusi. Koosolekul nad neid ei avaldanud, kuid lubasid kaaluda oma seisukohtade võimalikku avalikustamist eelpool

test... praegusel hetkel. Järgnevalt siis nende kümne nimed, kes edaspidi hakkavad koordineerima tehnikaukooli üliõpilasliidu tööd: esimees — SULEV ALAJÕE, suhted firmadega — HEIKI LIISER, välissuhted ja suhted teiste kõrgkoolidega — ANDRES TRINK, finantsküsimused — TAUNO SURI, majandus- ja varustusprobleemid — FELOR PÄRNPUU, oma maja leidmine — ANDRES PULVER, õppetöö ja teadus — TOOMAS ALLMERE, kultuur — HEIKI LIENTHAL, sport — ERKI JAANSON, ametiühingu küsimuste kureerimine — ANDRES UNGA. Lähemalt tutvustavad nad loodetavasti endid juba ise oma töö kaudu ÜLis.

Nüüd, kui koosoleku algusest oli aega kulunud juba üle kolme tunni, tänati pika aplausiga endisi kaasesimehi raske, kuid tänuväärse ettevõtmise algatajaid ja järjele aita-jaid, Ivarit ja Urmot ning saadeti nad teele Moskva poole, üleliidulisele üliõpilasfoorumile.

Koosolekut asus juhutama uus esimees Sulev. Hilist aega arvestades jaotati konkreetset kätte ülesanded lähituleviku tarbeks, otsustati, et põhikirjas vajalike muudatuste tegemine jääb valdavalt juhatusse ülesandeks. Oma abi olid lahkelt pakkumas ka kaks vabatahtlikku. Tänuka võetakse vastu igatüüpe ettepanekud, kui toote need ametiühingusse (IV 105).

JÄRGMINE VOLIKOGU toimub 27. novembril. Arutatakse tulevikuplaane ja muudatusi põhikirja projektis.

24. nov. palutakse teatada nende seitsme inimese nimed igast teaduskonnast, kes hakkavad osalema volikogu töös, tingimusega, et vähemalt viis nende hulgas ei pea paljaks iga kord kohale tulla.

hüpata. Ei arva, et olen ainuke õige inimene sellel kohal, aga usun: mul on mõningaid kogemusi, mis aitavad oma ülesannetega paremini toime tulla. Poliitikaga kursis olek tuleb üliõpilastele ja ÜLile kasuks.

● Millised on ÜLi lähimad plaanid?

Ikka need kõige olulisemad: leida omad ruumid meie majas, oma maja, põhikirja projekti muutmine, praegu haigutava suure kultuuritühimiku täitmine jpt. Mina saan alustada alles järgmisest esmaspäevast, sest sõidan homme, st. kolmapäeval, võistlenu Moskvas toimuvale üleliidulisele kõrgkoolide vahelisele tenniseturniirile. Võimaluse korral (kui aega jääb) ei jäta tutvumata ka üliõpilasfoorumitegevusega.

● Mida ma ei küsinud?

Tahaksin öelda, et mind häirib meie majas leviv arvamused: «Reedel saadeti komsomol laiali, esmaspäeval loodi üliõpilasliit asemele». Nii otseselt põhjuslikku seost nende kahe sündmuse vahel, vähemalt meie majas, küll ei ole. Meie koosolek oli paika pandud juba enne seda, kui komsomolikomitee otsustas vastu võtta «kujunenud olukorda vormiliselt fikseeriva dokumendi»

Ja veel: üllatas mitte kokkuvõtte suhteliselt suur hulk, vaid selliste inimeste rohkus, kes suudavad asja käima panna. Koosolek venis küll pikale, kuid see, et inimesed on tõesti valitud, toob algusest peale kaasa usalduse nende vastu.

Soovin Sulle ja üliõpilasliidule vastupidavust!

Aitähhh!

ULLI SATS
käis üliõpilasliidu koosolekul ja ajas Suleviga juttu.

DEKLARATSIOONIDE AEG ON ÜMBER

Ülikoolidesse ja instituutidesse on koondunud vägagi oluline osa Baltimaade ajudest, ka küpseb siin meie tulevane intelligents, sellepärast tundub kõrgkoolide poliitiline passiivsus juba ebasüdasana. On ülim aeg tegevusele ärgata, et vähemalt oma saatuse kujunemises sõna kaasa öelda.

Teisipäeval, 14. novembril istus TTÜ-s koos tosinkond meest ja naist Baltikumi kuuest kõrgkoolist — Kaunase ja Riia Polütehnilisest Instituutidest, Tartu Ülikoolist, Tallinna Kunstiülikoolist, Tallinna Pedagoogilisest Instituudist ja Tallinna Tehnikaülikoolist. Nõupidamist oli TTÜ RRÜ volikogu võitlus kokku kutsunud TTÜ RRÜ eestseisus, kõigi kutsutute kohene valmisolek tulla näitas, et aeg on ülimalt hääps.

Püüti selgeks rääkida koostöö tähtsamad suunad. Et peale mitmes moodus kokkusaamiste on vaja sisse seada pidev teabevahetus ning luua alaline koostöötoimikond, ei kahelnud keegi. Andnud ülevaate oma vabariigi poliitilisest praegusseisust, pakkus iga kohal tulnu oma nägemuse ühistevuse tulevikust. Otsustati esialgu keskenduda neljale probleemikimbele:

- kõrgkooli staatus (iseisvus, omavalitsus)
- Baltimaade kõrgkoolide koostöö
- kõrgkool ja armeeteenistus
- üldpoliitiline olukord.

Iga probleemikimbu tarbeks luuakse eraldi töögrupp, lisaks veel viies, mis hakkab tegelema koostöö üldise koordineerimisega. Suurema nõupidamise (konverentsi? assamblee?) kokkukutsumise aeg jäi veel lahtiseks, ilmselt toimub see järgmise semestri esimesel pool. Selle ettevalmistamise otsustati kaasa haarata parimaid eksperte — poliitikuid, juriste, finantsiste.

Laulude aeg on ümber, nüüd on ümber saamas ka kõnede ja deklaratsioonide aeg. Iseisev ja isemajandav Baltikum vajab üsna ilmselt isemõtlevat ning isetegutsevat kõrgkooli. Tuleb üle saada väsimusest ja pessimismist ning asuda konkreetsete ülesannete kallale. Tuletagem meelde aastatuhandete vanust tähendamissõna soolast, mis ei või magedaks muutuda. Kallid lugejad nii õppijate kui õpetajate poolelt, iga asjalik ettepanek ja koostööpakkumine teie poolt on oodatud!

ANNE-MALLE HALLIK
TTÜ RRÜ eestseisus

TTÜ PÕHIKIRI (projekt)

(algus «TP» nr. 22,
28. juuni 1989)

Pärast pikka vaheaega saame jätkata TTÜ põhikirja projekti avaldamist. Kas täna puudu jäävad osad tulevaid järgmises või ülejäämisest lehenumbri, olen sellest, kuidas meie tubli aga väike aja-leht selleks trükkiruumi saab anda.

Põhikirjatoimikond ootab Teie aktiivset reaktiooni. Nüüd algab tooriku lühivorm. Aadress on: II-312, automaatika kateeder, põhikirjatoimikond.

LAURI EINER

III. KATEEDRID JA TEADUSKONNAD

31. TTÜ õppe- ja teadustöö põhitähtsuseks, mis õpetab ja teeb uurimistööd oma liikmete pedagoogilise ja teadusliku profiiliga sobival aladel, on kateeder. Kateedrid asutatakse, reorganiseeritakse ja suletakse teaduskondade või TTÜ juhatuse ettepanekul õpetatud nõukogu otsusega, mis on aluseks rektori käskkirjale.

32. Kateedrid ühendatakse teaduskondadeks õppe- ja uurimistööalase läheduse printsiibil. Teaduskondade ülesanded ja struktuuri kinnitab õpetatud nõukogu. Vajaduse korral võidakse kateedritest ja teaduslaboratooriumidest moodustada iseseisvaid, juriidilise isiku õigusi omavaid õppe- ja uurimisinstituute TTÜ koosseisus.

33. Kateedri tegevuse üldjuhiks on kateedri juhataja. Kateedrijuhataja tugineb oma tegevuses TTÜ õpetatud nõukogu, teaduskonna nõukogu, TTÜ juhatuse ja kateedri koosoleku otsustele ning oma ametijuhendile.

34. Kateedrijuhataja valitakse ametisse 5 aastaks teaduskonna nõukogu poolt salajasel hääletamisel. Kateedri kollektiivil on õigus esitada teaduskonna nõukogule oma kandidaat, samuti teha taandusi kollektiivile sobimatute kandidaatide tõrjumiseks.

35. Teaduskonda juhib kollektiivalt teaduskonna nõukogu. Nõukogu liikmete hulgas on vähemalt 50% õppejõude, 25% üliõpilasi ja aspirante ning vähemalt 15% teisi töötajaid.

36. Teaduskonna nõukogu on otsustusvõimeline, kui otsustamisel võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmetest ja nõukogu esimees (dekaan) või tema asetäitja. Otsuseid tehakse liht- hääletamisega, hääletamisviisi valib koosolek.

37. Teaduskonna tegevuse üldjuhiks ja nõukogu esimeheks on dekaan. Dekaan lahendab ainuisikuliselt kõik teaduskonna võimupiirkonda kuuluvad küsimused, mida TTÜ põhikirja, õpetatud nõukogu ja juhatuse otsuste kohaselt ei ole tarvis käsitleda teaduskonna nõukogus.

38. Dekaan abiks ja asetäitjaks dekaani äraolekul on prodekaan. Prodekaane võib olla rohkem kui üks, nende arvu teaduskonniti määrab TTÜ õpetatud nõukogu.

39. Dekaan ja prodekaanid kinnitatakse ametisse 5 aastaks. Dekaan valib kohale teaduskonna akadeemilise kogu ja teaduskonna nõukogu ühiskooolek ning kinnitab ametisse rektor. Prodekaani(d) valib dekaan kateedrite poolt esitatud ja teaduskonna nõukogus heaks kiidetud kandidaatide hulgas.

40. Teaduskonna nõukogu koosolek toimuvad dekaani äranägemisel, kuid vähemalt kaks korda semestris. Nõukogu erakorraline koosolek tuleb kokku, kui seda taotlevad vähemalt pooled teaduskonna kateedritest või 1/3 nõukogu liikmetest.

TTÜ koosseis moodustatud õppe- ja uurimisinstituutide kolleegiaalne juhtimine toimub analoogiliselt teaduskonna juhtimisega.

IV. ISIKKOOSSEIS

41. Tallinna Tehnikaülikooli isikkoosseisu hulka kuuluvad:

- täiskohaga töötavad õppejõud, õppe-abipersonal ja teadurid;
- vähemalt poole kohaga töötavad õppejõud ja teadurid;
- kõik muud töötajad, kes on TTÜ-ga täiskohalises töovahekorras.

42. Vakantsete õppejõu- ja teadurikohtade täitmine toimub valimiste teel ja vaba konkurentsi korras. Konkureerida võivad kõik Eesti NSV kodanikud, kelle eriala, haridustase ja kogemused vastavad konkursi tingimustele. Väljaspoolt Eestist tulnud kandidaadid lubatakse konkursile vastava teaduskonna nõukogu või TTÜ nõukogu soovitusel.

TTÜ rektoril on õigus teaduskonna või TTÜ nõukogu ettepanekul neid ametikohti täita lühemaajalise (kuni kaks aastat) töölepingu korras. Lepingu tingimusi saab muuta ainult töötaja nõusolekul.

43. Esmakordselt ametisse valitud õppejõu tööperiood on viis aastat. Selle täitmisel on tal õigus täiendavaid dokumente vormistamata (v.a. avaldus) kandideerida oma vakantsseks kuulutatud ametikohale või mõnele teisele kohale järgmiseks 5-aastaseks perioodiks. Kümneaastase TTÜ staažiga õppejõul on õigus oma ametikohale kinnitamise (ates-teerimise) korras jätkata tööd professorina, dotsendina, vanemõpetajana või assistendina kuni pensioniealiseks saamiseni.

Teaduskonna nõukogu võib mitte nõustuda õppejõu ametisse kinnitamisega ja taotleda rektori otsust kohal vakantsseks kuulutamise ja konkursi korras täitmise kohta. Õppejõul on sel juhul konkursist osavõtu õigus ja kui ta valitakse ametisse, saab ta kinnituse oma ametikohale kuni pensioniealiseks saamiseni.

44. Ametisse kinnitatud õppejõul on õigus taotleda ametikõrgendust (assistendist vanemõpetajaks jne.) konkursi korras.

45. Pensioniealiseks saanud õppejõu edasitöötamise tingimused (täis- või osalise koormusega ja kui kaua) otsustab õppejõu ja kateedri ühise ettepaneku alusel teaduskonna nõukogu. Teaduskonna nõukogu otsuse kinnitab ja konflikt-situatsioonid lahendab rektor.

46. Õppejõu töötasu tõus staaži alusel toimub automaatselt, ilma õppejõupoolsete akt-sioonideta.

47. Teadurite vakantsed ametikohad täidetakse konkursi korras analoogiliselt õppejõude kohtadega. Teadurite tööperiood on 5 aastat. Kandideerimine järgmisteks perioodideks toimub vakantsseks kuulutatud kohale konkureerimise teel.

Erandiks on vanemteaduri ametikoht, kus 15-aastase TTÜ staažiga ja teaduskraadiga töötaja võib jätkata ametisse kinnitamise korras kuni pensioniealiseks saamiseni.

48. TTÜ teenistujate, haldus- ja majanduspersonal ning õppe-abipersonali ametikohad täidetakse vastavalt koosseisude nimestikule ja nõutavale kvalifikatsioonile üldises korras. Töölepingud vormistatakse rektori käskkirjaga. TTÜ koosseisu kuuluvate juriidilise isiku staatusega allüksuste töötajate töölevõtt ja vabastamine kuulub allüksuse juhatajale.

49. TTÜ töötajate õigused ja kohustused määratakse sisekorraeskirjadega ja ametijuhenditega. Üldised sisekorraeskirjad kehtestab TTÜ juhatuse, kooskõlastades need TTÜ ametiühingorganisatsioonidega.

50. TTÜ struktuursete allüksuste juhatajate ametijuhendid kinnitab õpetatud nõukogu, administratsiooniüksuste juhatajate ametijuhendid — rektor. Allüksuse töötajate ametijuhendid kinnitab allüksuse juhataja.

(järgneb)

NOORMATEMAATIKUD KONKUREERIMA

Akadeemik Arnold Humala pärijad on kinkinud Eesti Matemaatika Seltsile summa silmapaistvaimale eesti noorele matemaatikule määratava igaaastase preemia autamiseks hoiuprotsentidest. Seltsi juhatuse kinnitas oma 25. oktoobri koosolekul A. Humala preemia statuudi, arvestades kinkijate sellekohaseid soovide.

Kandidaate preemiale võivad esitada kõrgkoolide ja teadus-asutuste allüksused, uurijate kollektiivid ja üksikisikud mitte üle 30-aastaste eesti matemaatikute seast. Preemiat ei määrata kollektiivile, samuti ei jagata seda mitme üksikisiku vahel. Kandidaadi esitamisega peab kaasnema tema sellekohaste uurimuste nimetamine ja žüriile kättesaadavaks tegemine. Žürii moodustatakse Eesti Matemaatika Seltsi juhatuse poolt teadusdoktorite seast hiljemalt detsembrikuul. Võrdsete kandidaatide korral eelistab žürii A. Humala pärijate soovi kohaselt kuni 26-aastase matemaatikuid (silmas on peetud, et A. Humal kaitses oma doktoritöö Tartus veidi enne 26-aastaseks saamist) ja rakenduslike uurimuste autoreid.

Kandidaate esitamise tähtaeg on 31. detsember, aadress: Tartu, Vanemuise t. 46, Eesti Matemaatika Selts. Preemiaga autastamine toimub seltsi koosolekul A. Humala sünniaastapäevale (10. märts) lähedasel ajal. Seda kajastatakse perioodikas ning Eesti Matemaatika Seltsi aastaraamatus, kus avaldatakse autastatu foto ja eluloolised lühiajandmed ning tema uurimuste eestikeelne tekst või kokkuvõte. Ühtlasi antakse talle seltsi diplomipreemia omistamise kohta ning akad. A. Humala pärijate poolt asjakohane graafiline leht.

Oodatakse ettepanekuid «A. Humala preemia 1989» määramiseks.

EESTI MATEMAATIKA SELTS

Trükkikoda «Ühiselu» vabalt tinavalajat. Võimalus vabalt valida tööaega. Info tel. 60 95 95.

Nii kujutas XIII saj. skulptor markkrahv Ekkehardi kaudu abikaasat Utat.

MERI VEETILGAS IV

EHK IMPRESSIOONE ELU ESIMESELT
VÄLISREISILT

(algus TÜ nr. 28)

Ootasin pingsalt, mida nii kogunud poliitika ütleb MRP kohta. Ei öelnud midagi, oli nõnda kogunud, et libises sellest küsimusest väga põhjalikult üle. Teadis liigagi, mis tema maale ja valitsusele parajasti kasulik. Küllap teadis ka, millise äike-seilma Balti kett Moskvas põhjustanud oli (mina sain sellest alles nädalapäevad hiljem Vilniuses aimu, millisesse poliitilisse jääkappi olime karistuseks oma iseseisvuspüüde eest heidetud!). SLV elutarga poliitika vaikimine on tagantjärele inimlikult mõistetav, aga sel õhtul läksin magama maendusega, nagu oleks MRP veel mõne värsket abikirjaga kinnitust saanud!

Jena jääb meelde oma katlamajade tüuratute korstnatega, mis isegi ülikooli kõrghoonest imponantsamad tunduvad. Linna viiva tee ääres on ilmatu rodu rohelisi militaarmaasinaid, ei tea, kas nad toppavad rikke või kütusepuuduse pärast. Kõsin. Olafilt, miks Jena nii hoolitusse jätetud ning määratud on. Ta vastab lühidalt: rahva omand pole ju kellegi omand. Jõudnud kasarmute linnaossa lisab halvasti varjatud ärritus: Rechts und links — Russen, Russen, Russen...

Naumburgi toomkirik olime mitu tundi, oleme siia tulnud Michaeli pärast, kellel kiriklikus prosemäris on algamas uus õppeaasta. Olen oma sõprade kodus Waldaus jõudnud harjuda lüüha hubasusega, mille loomulikuks koostisosaks on täiuslik puhtus ja kord. Arvasin, et sellest reeglist tervel Saksamaal erandit pole, Michaeli ühiselamu lausa jahmatab oma laokil-oleku ja korratusega. Ka komandant on kuhugi kadunud, pöördume Lepsiusstrassele veel mitu korda tagasi, enne kui noormees maha võib jääda. Juuksed paelaga sabaks seotud, pika varrega saapad kinnitatud eri värvi nõõridega, jääb Michael maha oma troostitusse ühikasse. Ta ragistab isukalt õnu süüa ja ei paista olme kehvustesse üldse välja tegevast. Mitte ei suuda seda punkariharja noormeest mõnes keskaegses kirikus jutlustamas kujutleda. Aga kui koguduseks on samasugused noored nagu tema, miks mitte?

Naumburgi toomkirik mõjub maailmameena, egas me seda muidu omal ajal Leningradis õppima pidanud. Kui ma teisi ei mäleta, siis markkrahv Ekkehardi ja tema naist Utat siiski! Nende gooti stiilis raidkujud on koos sambaga ühest kaljust välja tahutud, see päästnudki neid peale sõda trofeena Ameerikasse viimised. Uta on sama kaunis ja salapärane kui Mona Lisa, aga loodud hulga varem, XIII sajandil, umbes sel ajal, kui taanlased Põhja-Eestit allutasid... Pildistamine on toomkiriku sisemuses keelatud, püüan üht-teist joonistada ja kirja panna, aga püstijalu ja jooksupaalt ei jõua kuigi palju. Inimtühjas läänekooris üritan vitraažide värvisära siiski ORWO peale saada, aga mu kaamera KEELDUB pilti tegemast! Usu või Jumala sekumist!

Allkorrusel on kolmelööviline romaani stiilis krüpt. — Siin on nii hämar, et tekib soov sõrmedega ligi tuhande aasta vanust raidkunstist kombata... Hiljem, Naumburgi vanalinnas näitab Olaf üht kitsast hämarat tänavat, seal olevat olnud juudi geto. Ja ülepea oli mu viimane nädal SDV-s pilves, vihmane ja hämar. Ons ka muljed valdavalt hämarad?

Ei, nad on just üllalt kontrastsed. Kogu Beeride pere, usklik tädi Roosil Olafi kogudusest, naljakas onu Max oma vanast vihmavarjust ja gramofoni mootorist valmistatud mängukarusselliga, kohvikupidaja proua Edelmann oma pasteteid ja kookidega — kõik need väikese Waldau «väikesed» inimesed on süüdi, et ma hoolsuse ja korralikkuse kõrval pean saksa rahva rahvuslikeks omadusteks rõõmsust, headust, heldust ja külalislahkust. Ometi vaatasin vastutulijad tänavatel, müüjad suurtes kaubamajades, kassaneid valuutavahtes mulle otsa tuimalt, üksikisikult, isegi pahaselt. Need ei olnud õnnelike, eluga rahul inimeste näod. Sotsiaalse stressi kõledas meres tunduvad perekonnad ja sõpruskonnad peaaegu ainsate inimliku soojuse saarekestena. Mõnikord tungib midagi sellest kõledusest kodudessegi. Miks Olaf ja Christie väsimatult kordavad, et nad on vanad, igivanad, ürgvanad? Mina tunnen end koos oma rahvaga alles esmakordselt elule ärkamas, kuidas saab siin endale lubada vana olla?... Mõks endine kaevur Dietrich joo, miks ta ei usu, et Eesti võiks oma võitlusega vähimatki saavutada? Mõks peaaegu kellelgi pole usku ei isendasse ega homsesse päeva? Mõks kõik elavad nagu letargias? Mõks Wernigerode-taoliste vanade värviliste muinasjutulinnade kõrvale kerkivad troostitud tolmuhallid uuslinnad? Kas on okupatsioon ja sotsialism sakslastelt võõrandamas mitte üksnes ilumeelt, vaid ka korra- ja puh-tusearmastust? — Ometi on ümberriigi ikka needsamad õrn-sinisesse uttu hajuvad vanad madalad mäed, lilledesse uppuvad Fachwerk-majakesed, ikka seesama tuhandeaastase kultuuriga Saksamaa... Või on sel maal salalepete, sõdade ja genotsiidide needus? Ärge laske seda maad, seda rahvast, seda kultuuri taas vabaks, taas üheks saada, jälle mässib ta end teiste rahvaste vastu suunatud kurjadesse plaanidesse?...

Pögenike voog on äratanud ärksamad, nüüd toimub SDV-s isegi midagi poliitika-taolist. Kas juhtub imede ime, kas hakkavad uskuma, lootma ja — tegutsema ka pessimistid? Ma ei tahaks midagi ära sõnuda. Olles kaks nädalat elanud saksa peres, rääkinud, püüdnud vähemalt õppida saksa keelt, üritanud mõista saksa rahva ajalugu, kultuuri ja hinge, olen unustanud eesti rahva sajanditepikkused arved oma vallutajate ning rõhujatega — ning hakanud selle rahva vastu kaastunnet ja ehk isegi armastust tundma. On ju viimaste aastakümnete katsumused meie rahvaid lähendanud — kui suur rahvas üldse väikest kuigivõrd mõista suudab. Väike suurt küll, eriti kui neid kaua ühtviisi on alandatud, nii et suure suurusestki suurt midagi järel pole.

Ma ei lõpetaks paatoslikult. Veßra Põllumajandusmuuseumis oli ühe vaese talu laual kiri, mille ema oli hommikul põllule minnes koju magama jäänud lastele jättnud. Olafi arvates on see tolle muuseumi parim eksponaat. Püüan selle teilegi tõlkida:

Armsad lapsed! Lehmad jäävad täna lauta pange sigadele kartulad ette siis minge leeritundi vaadake hanede järele kah-Mammil.

Ida-Saksas käis märkmiku, fotoaparaadi ja terve kuhja koduste Eesti-probleemidega

ANNE-MALLE HALLIK

Kirja pandud 2.—25. oktoobril 1989

«TEHNIKAÜLIKOO!»

«ТЕХНИКАУЛИКОО!»
(«Технический Университет»)

Tallinna Tehnikaülikooli ajaleht. Trükkikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk. t. 40/42. Toimetuse aadress: Tallinn 200108, TTÜ, Ehitajate tee 5, 3. korpus, ruum 204, tel. 537-261. Адрес редакции: Таллинн 200108, ТТУ, Эхитайте тее 5, 3. корпус, комната 204, тел. 537-261. Газета Таллиннского Технического Университета. Типография «Юхиселу» ул. Пикк 40/42.

Tell. nr. 2362

Toimetaja
U. SATS